

UNELE PROPUNERI DE MODIFICARE
A REGLEMENTĂRII ACTUALE ÎN MATERIE PENALĂ

SOME PROPOSALS TO AMEND
THE CURRENT CRIMINAL ROMANIAN LEGISLATION

MIHAI DUNEA ¹

MARIA-IOANA MĂRCULESCU-MICHINICI ²

Rezumat: Materialul de față reproduce, în linii generale, conținutul documentului elaborat și transmis (în luna mai a anului 2017) către Ministerul Justiției din România, de către cadrele didactice semnatare (în calitate a acestora de membre titulare ale Colectivului de Științe Penale din cadrul Facultății de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași), în cadrul procesului (întreprins de Ministerul Justiției) de evaluare *prima facie* și analiză a impactului de ansamblu produs în sistemul juridic național al României de noile reglementări (inclusiv de cele) în materie penală (intrate în vigoare la 1 februarie 2014). Prezenta versiune publicată a reformulat, pe alocuri, unele observații / propuneri și a înlăturat câteva erori materiale strecurate în redactarea inițială, lăsând neafectat fondul documentului și sistematizarea sa de ansamblu (aspect care explică absența aparatului critic).

Cuvinte-cheie: Codul penal român; Codul de procedură penală român; observații; propuneri *de lege ferenda*; necorelări / incongruențe legislative; optimizare normativă.

Abstract: This material reproduces the general content of the document elaborated and transmitted (in May 2017) to the Romanian Ministry of Justice, by the signatory teachers (in their capacity as members of the Criminal Sciences Chair of the Faculty of Law from the "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania), in the process (carried out by the Ministry of Justice) of *prima facie* assessment and analysis of the overall impact produced in Romania's national legal system by the new regulations (including those) in criminal matters (in force since the 1st February 2014). This

¹ Lector univ. dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Drept, e-mail: mihai.dunea@uaic.ro.

² Conferențiar univ. dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Drept, e-mail: mimichinici@yahoo.com.

published version includes the reformulation of some observations / proposals and has removed some material errors from the initial drafting, maintaining unaffected the essence of the document and its overall systematization (aspect which explains the absence of the critical apparatus).

Key words: Romanian Criminal Code; Romanian Criminal Procedure Code; comments; *lex ferenda* proposals; legal inconsistencies; normative optimization.

Preliminarii

Având în vedere Adresa Ministerului Justiției nr. 34108/2017, prin care se adresa invitația comunicării unor „eventuale observații în ceea ce privește soluțiile legislative cuprinse în cele patru coduri [anume: penal, de procedură penală, civil, de procedură civilă – n.n.], precum și propuneri de îmbunătățire a reglementării actuale”, ca parte componentă a procesului de analiză a impactului de ansamblu produs de noile reglementări (proces întreprins de către Ministerul Justiției), Colectivul de Științe Penale din cadrul Facultății de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (prin intermediul unor cadre didactice membre), a formulat unele propuneri *de lege ferenda* care ar putea contribui la perfecționarea reglementării în domeniul dreptului penal.

Observațiile și propunerile enunțate au vizat, după caz:

- înlăturarea / asigurarea coerenței unor prevederi normative aflate, *de lege lata*, în contradicție sau care sunt incongruente (sub aspect substanțial sau/și formal);
- reformularea sau completarea unor dispoziții legale apte a genera interpretări neunitare sau necorespunzătoare, în vederea asigurării unei exprimări normative clare, coerente, logice și previzibile (premisă a unei practici judiciare unitare);
- regândirea unor soluții legislative discutabile / deficitare, implementate în dreptul penal pozitiv odată cu intrarea în vigoare a Codului penal actual și a Codului de procedură penală actual, sau aportate acestora prin modificările survenite ulterior intrării lor în vigoare (precum unele dispoziții *de lege lata* care nesocotesc imperative obiective, de ordin științific, existente în materia dreptului penal, reprezentând veritabile reguli ce se impun spre respectare inclusiv legiuitorul).

Pentru facilitarea parcurgerii observațiilor și propunerilor avansate, s-a urmat ordinea actuală a numerotării textelor din Codul penal, respectiv din Codul de procedură penală. Preponderente în cadrul materialului de față sunt observațiile și propunerile *de lege ferenda* care vizează dispoziții ale

Codului penal (și mai ales ale Părții generale a Codului penal); totodată, de principiu, nu s-a făcut aici referire la acele propuneri de modificare a legislației penale care au fost deja avute în vedere în proiectul de modificare a Codului penal și în expunerea de motive a acestui proiect, documente aflate în dezbatere publică și postate pe site-ul Ministerului Justiției³ (aspecte vizând compatibilizarea unor soluții legislative cu decizii ale Curții Constituționale, sau aspecte de conformitate a reglementării interne față de standardul european de referință), accentul fiind așezat asupra altor chestiuni care, în opinia autorilor, sunt deficitare în actuala reglementare și reclamă (în egală măsură) atenția și revenirea legiuitorului asupra soluțiilor normative implementate în prezent.

1) Referitor la art. 2 C. pen. - Propunem ca dispoziția cuprinsă în alin. 3 (interdicția depășirii limitelor generale) să fie formal extinsă asupra tuturor categoriilor de sancțiuni de drept penal, în momentul de față exprimarea normativă referindu-se expres numai la *pedepse* (or, acest aspect s-ar putea interpreta în sensul în care interdicția depășirii limitelor generale nu se impune decât în privința *pedepselor* – a celor care, fiind relativ determinate, cunosc limite minime și maxime – iar nu și a celorlalte *sancțiuni de drept penal* – care, de asemenea, au prevăzute limite generale – ceea ce, obiectiv, nu se justifică). Astfel, nu doar (unele) pedepse cunosc limite (minim și maxim) generale, ci, de pildă, și *măsurile educative*. Or, rațiunile (naturale / obiective / firești / științifice) care impun în materia pedepselor respectarea cadrului general stabilit, sunt deopotrivă incidente și în raport de aceste alte sancțiuni de drept penal care, de asemenea, au stabilite limite generale. De altfel, denumirea marginală a art. 2 C. pen. vizează, în ansamblu, legalitatea *sancțiunilor de drept penal*, iar nu doar *legalitatea pedepselor*, iar dispozițiile alin. 1 și 2 din acest articol se referă la toate tipurile de sancțiuni de drept penal, nu doar la pedepse. În acest context, prevederea (aparent) limitativă din actualul alin. 3 al art. 2 C. pen. se situează într-o inexplicabilă lipsă de coerență, atât pe fond, cât și ca formă, în raport de dispozițiile de ansamblu ale textului normativ care recunoaște legalitatea sancțiunilor de

³ Documentele în cauză pot fi accesate on-line, pe site-ul Ministerului Justiției, la adresa de internet (verificată pe 20 mai 2017): <http://www.just.ro/proiect-de-lege-pentru-modificarea-si-completarea-legii-nr-2862009-privind-codul-penal-a-legii-nr-1352010-privind-codului-de-procedura-penala-2/>.

drept penal ca principiu fundamental (general) al dreptului penal contemporan.

În plus, opinăm că norma din alin. 3 al art. 2 C. pen. ar putea fi îmbunătățită și prin adăugarea referirii la imposibilitatea *prevederii legale* a unor sancțiuni de drept penal în afara limitelor lor generale (în momentul actual, textul face trimitere doar la imposibilitatea *stabilirii*, respectiv a *aplicării* unor pedepse în afara limitelor lor legale generale). Completarea pe care o propunem ar clarifica faptul că dispoziția respectivă (expresie a principiului fundamental al legalității sancțiunilor de drept penal) se impune nu doar instanțelor (autorității judecătorești, în activitatea practică de aplicare a legii), ci și însuși legiuitorului viitor (autorității legislative, în activitatea normativă de elaborare și implementare a dreptului). Astfel, considerăm că legiuitorul penal are aptitudinea de a modifica limitele generale ale unei anumite categorii de sancțiuni de drept penal, dar nu poate ignora, el însuși, cadrul general astfel creat (nu poate stabili limite speciale ale aceluși tip de sancțiune de drept penal în afara limitelor generale fixate, după cum nu ar trebui să poată dispune nici o potențială depășire a limitelor generale în cauză ca efect al acțiunii unor cauze – generale sau speciale – de atenuare ori de agravare a răspunderii penale). În măsura în care, la un anumit moment dat, legiuitorul ar aprecia că limitele generale sunt necorespunzătoare, le poate modifica, în cadrul nou creat putând ulterior să stabilească limite speciale mai flexibile, ori efecte mai largi ale unor cauze de atenuare / agravare (dar, neapărat, cu respectarea noilor limite generale!). Cu alte cuvinte, fiind vorba despre un principiu fundamental al dreptului penal, regula potrivit căreia limitele generale ale unei anumite categorii de sancțiuni de drept penal nu pot fi depășite ar trebui să fie una față de care să nu poată exista excepții (să reprezinte o situație în care să nu fie incidentă regula de interpretare: *specialia generalibus derogant*). Pentru a contracara și pentru viitor o asemenea abordare (aparent justificată, dar în realitate – în această materie – incongruentă cu principiile de bază și legitățile obiective, științifice, după care funcționează dreptul penal), propunem inclusiv o completare a Constituției, pentru inserarea acestei reguli esențiale (și elementare) în însuși cuprinsul Legii fundamentale (garantând, astfel, o imperativă respectare a principiului, pentru viitor, chiar de către legiuitorul organic sau asimilat acestuia).

Pentru exemplificare, apreciem că o mai bună formulare a alin. 3 al art. 2 C. pen. ar putea fi exprimată astfel: „*Nicio sancțiune de drept penal nu poate fi prevăzută, stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia*”.

Împrejurarea că *de lege lata* textul normativ analizat nu are o asemenea formă a condus la posibilitatea (dificil de calificat, din punct de vedere teoretic / științific), ca prin dispoziții ale O.U.G. nr. 18/2016 să se ajungă:

- a) la depășirea maximului general al pedepsei amenzii aplicabile persoanei juridice, prin instituirea unui maxim special superior acestui maxim general (a se vedea actuala formă a art. 345 alin. 6 C. pen. și a art. 356 alin. 3 C. pen.);
- b) la depășirea minimului general al măsurilor educative privative de libertate, prin (practic) instituirea unei excepții de la dispozițiile art. 128 C. pen. atunci când este incidentă o anumită cauză specială de atenuare (recunoașterea învinuirii, respectiv acordul de recunoaștere a vinovăției) – a se vedea forma actuală a art. 396 alin. 10 teza finală C. proc. pen., respectiv forma actuală a art. 480 alin. 4 C. proc. pen.

2) Referitor la art. 3, 5, 8-11 C. pen. - Propunem ca referirea expresă la *infracțiune* să fie formal extinsă asupra conceptului de *faptă prevăzută de legea penală* (*faptă incriminată*). Astfel, este cunoscut faptul că legea penală se poate aplica, uneori, chiar dacă fapta concret săvârșită nu constituie o *infracțiune* (în sensul strict al termenului, potrivit definiției infracțiunii – art. 15 C. pen.), ci doar o *faptă prevăzută de legea penală* (o *faptă incriminată*). De exemplu, conform art. 107 alin. 2 C. pen., se poate aplica o măsură de siguranță persoanei care a comis o *faptă prevăzută de legea penală*, nejustificată (chiar dacă aceasta nu poate fi calificată drept *infracțiune*, lipsind – de pildă – trăsătura esențială a imputabilității). De altfel, este de observat că în cuprinsul art. 2 alin. 1 C. pen., această diferență între conceptul de *infracțiune* și acela de *faptă prevăzută de legea penală* este corect surprinsă, aspect căruia ar trebui să i se asigure continuitate și în alte prevederi ale codului (actuala reglementare ridică posibilitatea invocării formale a lipsei de aplicabilitate a legii penale / a legii penale române, în raport de persoanele care au comis *fapte prevăzute de legea penală*, nejustificate, ce nu pot fi însă calificate juridic drept infracțiuni – ceea ce,

desigur, nu se poate considera, rezonabil, că a fost în intenția de reglementare a legiuitorului; cu toate acestea, inculpații ar putea invoca o aplicare analogică *in mala partem* a legii penale, procedeu – de principiu – interzis).

3) Referitor la art. 4 C. pen. – Propunem o luare în considerare a raportului dintre potențialul efect dezincriminator al unor decizii ale Curții Constituționale (ca efect al scoaterii din vigoare a unor norme de incriminare prin constatarea neconstituționalității acestora) – mai ales în condițiile în care actuala legislație penală admite dezincriminarea *in concreto* (așa-zisa *dezincriminare parțială*), iar nu doar pe aceea *in abstracto* (așa-zisa *dezincriminare totală*), spre deosebire de fosta legislație penală – și efectul neretroactiv al acestor hotărâri obligatorii *erga omnes* (conform Constituției). Astfel, este controversabilă interpretarea dispozițiilor art. 4 C. pen. într-un sens restrictiv (referire doar la efectul retroactiv al *legii de dezincriminare*), sau într-un sens extensiv (referire și la efectul retroactiv ce ar trebui recunoscut, în mod logic și echitabil, unei dezincriminări atrase de o decizie de neconstituționalitate, pronunțată de Curtea Constituțională). Susținem o modificare legislativă a art. 4 C. pen. care să includă expres referirea la retroactivitatea oricărui caz de dezincriminare (indiferent de modalitatea formală prin care a intervenit dezincriminarea) – în condițiile în care recunoaștem, totodată, limitele unui asemenea demers în raport de prevederile Legii fundamentale referitoare la caracterul exclusiv *ex tunc*, iar nu și *ex nunc* ale deciziilor C.C.R. În acest sens, propunem inclusiv o completare a textului art. 147 alin. 4 din Constituție, prin adăugarea unei excepții prin care să se admită efectul retroactiv al deciziilor C.C.R. prin care se abolește o normă de incriminare (al cărei conținut incriminator integral nu este preluat de o altă normă din legislația penală pozitivă – normă care să beneficieze de prezumția de constituționalitate), în acele cazuri în care legiuitorul nu intervine în termenul legal pentru a pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Legii fundamentale.

4) Referitor la art. 5 și 6 C. pen. – Propunem o luare în considerare (și o reglementare corespunzătoare, aparte) a specificului situațiilor de succesiune a reglementărilor în materie penală în raport de cazurile în care există o pluralitate de infracțiuni (mai ales în situațiile în care respectiva pluralitate

de infracțiuni are prevăzut un regim sancționator care implică două etape în vederea determinării sancțiunii penale rezultante).

Considerăm important a sublinia împrejurarea că, în contextul intrării în vigoare a Codului penal actual și al pronunțării unor hotărâri obligatorii privind reglementarea (de către acesta) a principiului *mitior lex* – prin decizii ale Î.C.C.J. (hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală), dar și prin decizia nr. 265/2014 a C.C.R. – o mare parte a doctrinei (incluzând și practicienii ai dreptului) a semnalat împrejurarea că prevederile legale cuprinse în art. 5 și 6 C. pen. vizează, cu predilecție, ipoteza aplicării legii penale mai favorabile în cazul săvârșirii unei infracțiuni unice, fără a surprinde corespunzător specificul presupus de ipotezele în care s-au comis mai multe infracțiuni, componente ale unor variate forme de pluralitate infracțională. Astfel, în anumite ipoteze concrete (precum, de exemplu, aceea în care s-au comis două infracțiuni concurente în timpul activității legii vechi, faptele fiind judecate de instanțe diferite, după intrarea în vigoare a legii noi, pentru una dintre ele identificându-se legea anterioară drept lege mai favorabilă, iar pentru cealaltă considerându-se legea nouă ca lege mai favorabilă, rămânând a se stabili, apoi, prevederile cărei legi sunt mai favorabile sub aspectul regimului sancționator aplicabil concursului de infracțiuni), trebuie acceptată ca evidentă realitatea obiectivă, potrivit căreia nu este efectiv posibilă o aplicare a unei singure legi, cu titlu de lege mai favorabilă, fără a se admite absolut nicio aplicare, combinată, a dispozițiilor cuprinse în cealaltă lege incidentă în cauză. Apreciem că acest tip de ipostaze ar trebui să își găsească reglementarea specifică proprie în cuprinsul art. 5 și 6 C. pen., pentru a nu se ajunge la blocaje și soluții discutabile, în urma încercării de adaptare la specificul unor cazuri (cele de aplicare a legii mai favorabile în caz de pluralitate de infracțiuni) a unei dispoziții normative în mod vizibil elaborată în considerarea unui alt tip de situație (de aplicare a legii mai favorabile în cazul comiterii unei singure infracțiuni – așa cum este art. 5 C. pen. actual).

Observăm că Proiectul actual de modificare a C. pen. (mai 2017) vizează completarea art. 5 C. pen., prin introducerea unui nou alineat (1¹), în vederea compatibilizării prevederii normative cu decizia nr. 265/2014 a C.C.R. (care a impus o aplicare globală a legii penale mai favorabile, iar nu una pe instituții autonome), text care ar urma să aibă următorul cuprins: *„Pentru stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile nu este permisă*

combinarea prevederilor din legi succesive". De asemenea, observăm că formularea este generică (nu reiese o incidență limitată a acestei dispoziții, doar în cazul unor anumite tipuri de succesiuni normative, precum: de la un Cod penal, la un alt Cod penal, dar nu și în cazul altor tipuri de succesiuni normative, precum: de la un Cod penal, la același Cod penal, dar modificat / completat printr-un act normativ punctual), deși în Expunerea de motive a actualului Proiect al legii de modificare a Codului penal se insistă asupra faptului că această completare vizează punerea în conformitate a codului cu Decizia nr. 265/2014 a C.C.R., respectiv că prin această decizie s-a avut în vedere situația particulară a succesiunii în timp a două coduri penale, iar nu aceea a modificării unui cod printr-un act normativ care aduce modificări / completări punctuale. Pentru acest motiv, propunem ca soluția de completare normativă să reflecte în mod corespunzător acest aspect, ridicând altfel riscul de a fi interpretată extensiv (*in mala partem*), cu depășirea cadrului specificat în decizia C.C.R. nr. 265/2014 (care fundamentează, formal, modificarea legală, pentru asigurarea conformității).

De asemenea, este de observat că prin mai multe decizii obligatorii (pentru organele judiciare) ale Î.C.C.J. (hotărâri prealabile pronunțate de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală), referitoare la interpretarea art. 6 C. pen., în raport de conceptul de *maxim special al pedepsei prevăzute de legea nouă* (așadar, în raport de conceptul de *pedeapsă prevăzută de lege*, reglementat prin dispozițiile art. 187 C. pen.), s-a ajuns la implementarea unor soluții contradictorii, unele fiind corespunzătoare prevederii din art. 187 C. pen. (ex.: D. nr. 7/2014, D. nr. 8/2014, D. nr. 14/2014,), în timp ce altele impun rezolvări care derogă, practic, de la acest text (ex.: D. nr. 6/2014, D. nr. 15/2015). De menționat că lipsa de corelare a acestor soluții (actualmente obligatorii pentru instanțe) nu este justificată de un criteriu unitar de apreciere, precum și că discrepanțele sunt determinate, în primul rând, de o insuficientă coerență legislativă (lipsa de corelare a prevederilor art. 6 C. pen. cu cele ale art. 187 C. pen., prin prisma unor instituții de drept penal – mai ales de drept penal general – care au natura juridică de cauze de atenuare / agravare: tentativa, circumstanțele atenuante / agravante, unele forme ale pluralității de infracțiuni, infracțiunea continuată, unele cauze speciale de atenuare / agravare etc.). În acest sens, s-ar impune o modificare a art. 6 C. pen., care, ținând cont de toate aceste aspecte, să asigure o coerență legislativă internă între acest principiu de

aplicare în timp a legii penale și alte instituții (prevederi) penale în vigoare (cu luarea în considerare a unor soluții echitabile și logice).

5) Referitor la art. 6 C. pen. – Propunem o completare a prevederilor legale care să ofere o soluție expresă și pentru cazurile (actualmente nereglementate expres) în care s-ar face trecerea de la pedeapsa detențiunii pe viață (aplicată potrivit legii vechi) la pedeapsa amenzii (prevăzută ca unică sancțiune de legea nouă). Împrejurarea că este extrem de puțin probabil să existe transformări atât de radicale nu constituie, în aprecierea noastră, un motiv temeinic pentru a nu se formula o soluție legală expresă în raport de situații teoretic posibile (și care și din punct de vedere practic nu sunt cu totul improbabile).

De asemenea, referitor la art. 6 alin. 6 C. pen., relevăm faptul că în doctrină s-au semnalat trei ipoteze concrete posibile legate de reglementarea legală în cauză, dintre care doar în două aceasta s-ar justifica, incidența sa în cea de-a treia fiind formal posibilă (în considerarea actualei redactări normative) dar contrară spiritului reglementării. Astfel, este posibil ca legea nouă să fie mai favorabilă decât cea veche *numai sub aspectul pedepselor complementare sau măsurilor de siguranță* și atunci când: a) legea nouă este mai favorabilă decât cea veche și sub alte aspecte, dar nu într-o măsură suficientă pentru a atrage incidența art. 6 alin. 1-5 C. pen.; b) legea nouă conține prevederi identice cu ale legii vechi sub toate aspectele, cu excepția celor privind pedepsele complementare / măsurile de siguranță (iar acestea sunt mai favorabile); c) legea nouă conține prevederi mai puțin favorabile decât legea veche sub aspectul altor sancțiuni decât pedepsele complementare / măsurile de siguranță, dar, în privința acestora din urmă, este totuși mai favorabilă decât legea veche (ex.: legea nouă prevede o pedeapsă principală mai drastică decât legea veche – care e mai favorabilă sub acest aspect decât legea nouă – dar legea nouă stipulează o durată mai scăzută de executare a pedepsei complementare). Susținem o modificare a art. 6 alin. 6 C. pen. care să excludă expres de la incidența acestei dispoziții ipotezele faptice care ar fi corespunzătoare ultimului tip de situații posibile astfel indicate.

6) Referitor la art. 9-11 C. pen. – Propunem o identificare normativă expresă a momentului în raport de care trebuie verificată acea calitate a infractorului

(după caz: de cetățean român / persoană juridică română, sau de cetățean străin / persoană fără cetățenie) necesară (alături de alte condiții) pentru a se atrage aplicarea în spațiu a legii penale române conform – după caz – principiului personalității, ori principiului realității sau principiului universalității. Astfel, în doctrină există discuții cu privire la acest aspect, putând fi formulate următoarele variante:

- a) calitatea să fie prezentă la ambele momente de referință (data săvârșirii infracțiunii, respectiv momentul judecării și al pronunțării hotărârii definitive);
- b) calitatea să fie prezentă cel puțin la unul din aceste momente – indiferent care;
- c) calitatea să fie prezentă cel puțin la unul dintre aceste momente – unul anume: c.1) fie data săvârșirii infracțiunii; c.2) fie data judecării și pronunțării hotărârii definitive.

În opinia noastră, prima soluție ar fi cea corespunzătoare (necesitatea verificării respectivei calități în ambele momente de referință), pentru rațiuni logice și pentru asigurarea unei simetrii firești (lipsind calitatea solicitată la oricare dintre momentele indicate, reiese că legea penală română nu mai poate fi aplicată persoanei în cauză în temeiul respectivului principiu, care presupune printre condițiile imperative de incidență, tocmai întrunirea calității în cauză a subiectului activ al infracțiunii). Menținerea dispozițiilor legale actuale, în absența unei precizări exprese referitoare la problema enunțată, ridică riscul unor viitoare interpretări și aplicări neunitare ale legii, cu privire la aplicarea acesteia în spațiu, pentru ipotezele de infracțiuni comise în afara teritoriului României.

7) Referitor la art. 9 alin. 2 C. pen. – Propunem o completare a textului legal, în sensul creării unei variante alternative suplimentare de aplicare a legii penale române indiferent de existența sau inexistența dublei incriminări, în cazul infracțiunilor de o gravitate medie sau scăzută (pentru care pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de până la 10 ani, ori amenda), dacă acestea au fost săvârșite în străinătate, de către un cetățean român sau de către o persoană juridică română, contra statului român, sau a unui alt cetățean român, ori împotriva unei persoane juridice române. În momentul de față, prin coroborarea dispozițiilor în materie de aplicare în spațiu a legii penale române, reiese că în situația în care un cetățean român sau o persoană

juridică română comite în străinătate o infracțiune îndreptată împotriva statului român, a unui cetățean român sau a unei persoane juridice române, dacă acea infracțiune este de gravitate medie sau scăzută (pedeapsa prevăzută de legea română este închisoarea de până la 10 ani, ori amenda) și s-a comis pe teritoriul unui stat care nu o incriminează, legea penală nu se poate aplica (în baza principiului personalității nu se poate aplica, deoarece lipsește întrunirea condiției dublei incriminări, solicitată de actualul art. 9 alin. 2 C. pen. pentru acest tip de infracțiuni, iar în baza principiului realității nu se poate aplica, deoarece infractorul este un cetățean român sau o persoană juridică română – aspect care apreciem că rămâne neschimbat chiar și în cazul în care infractorul ar avea dublă cetățenie: română și străină, deoarece pentru statul român, un cetățean propriu nu poate fi tratat drept străin, în calitate sa alternativă de cetățean al unui alt stat). Situația este profund inechitabilă, în condițiile în care, dacă aceeași infracțiune s-ar fi comis în străinătate, asupra unui cetățean român ori a unei persoane juridice române, de către un cetățean străin sau de către o persoană fără cetățenie, legea penală română ar fi avut incidență, în temeiul principiului realității. Prin urmare, reglementarea actuală prezintă aptitudinea de a conduce (în ipoteze de acest tip) la o mai facilă aplicare a legii penale române față de o categorie de persoane care nu sunt, ca regulă, destinate propriu-zise ale prevederilor legale emise de legiuitorul penal român, în materie penală (cetățenii străini ori apatrizii), decât categoriei de persoane care sunt destinate propriu-zise ale dispozițiilor penale românești (cetățenii români / persoanele juridice române). Apreciam că absurditatea și inechitatea profundă a situației relevate dispensează de argumentări suplimentare!

Considerăm că problema ar putea fi în mod corespunzător rezolvată prin adoptarea unei formulări a art. 9 alin. 2 C. pen. precum următoarea (exemplu): „În celelalte cazuri, legea penală română se aplică infracțiunilor [faptelor prevăzute de legea penală / faptelor incriminate ! – a se vedea propunerea de la punctul 2] care nu se consideră ca fiind săvârșite pe teritoriul României, dacă făptuitorul este cetățean român sau persoană juridică română și fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a statului pe al cărui teritoriu se consideră a fi fost săvârșită, ori dacă fapta a fost comisă într-un loc care nu este supus jurisdicției niciunui stat, sau dacă fapta a fost comisă împotriva statului român, ori a unui cetățean român sau a unei persoane juridice române”.

8) Referitor la art. 9 alin. 3 C. pen. – Propunem o modificare a textului legal cu privire la data de la care începe să fie calculat termenul în cuprinsul căruia se poate emite autorizarea prealabilă necesară pentru aplicarea legii penale române potrivit principiului personalității, anume: momentul declanșării urmării penale (în loc de *data solicitării autorizării*, astfel cum este reglementat acest moment *de lege lata*). Modificarea ar conduce la o limitare a posibilității de întrebuițare abuzivă / arbitrară a prevederii, prin identificarea unui moment precis de la care se face calculul termenului. Sub aspect procesual, susținem ideea identificării legale exprese a unor criterii care ar urma să fie întrebuițate pentru a se decide dacă autorizarea urmează a fi acordată sau nu, precum și a instituirii obligativității motivării deciziei procurorului competent a emite autorizarea (în special în cazul neacordării acesteia).

9) Referitor la art. 10 și 11 C. pen. – Propunem o completare a textelor legale astfel încât să fie vizate și persoanele juridice străine care comit în străinătate fapte prevăzute de legea română. Reglementarea actuală (care nu prevede această categorie de persoane printre făptuitorii față de care se poate aplica legea penală română în baza principiilor realității și universalității) creează, în opinia noastră, o criticabilă și inexplicabilă discriminare, apărând incongruențe între situația juridică a persoanelor juridice române care comit infracțiuni în străinătate, respectiv a persoanelor juridice străine care comit infracțiuni în străinătate (potențial îndreptate chiar împotriva statului român, ori a cetățenilor români sau persoanelor juridice române) – pe de o parte – precum și între situația juridică a persoanelor juridice străine care comit infracțiuni pe teritoriul României (și care, în aprecierea noastră, urmează a fi trase la răspundere penală conform art. 8 C. pen., indiferent de aspectul referitor la reglementarea, în propriul sistem de drept, a răspunderii penale a persoanei juridice), respectiv situația juridică a acestora atunci când săvârșesc infracțiuni în străinătate (potențial îndreptate chiar împotriva statului român, ori a cetățenilor români sau persoanelor juridice române) – pe de altă parte. Argumentul că nu toate sistemele naționale de drept reglementează răspunderea penală a persoanei juridice poate fi demontat, prin instituirea unor prevederi derogatorii punctuale (precum: excepția tragerii la răspundere penală a acelor persoane juridice care aparțin unor

state în care nu este reglementată instituția răspunderii penale a persoanei juridice; sau – exceptarea acestor persoane juridice de la aplicarea anumitor sancțiuni prevăzute de legea penală română, ca efect al angajării răspunderii lor penale: de pildă, dizolvarea; etc.). Argumentul potrivit căruia o asemenea prevedere ar fi lipsită de posibilități practice concrete de asigurare a executării sancțiunilor de drept penal care ar putea fi aplicate de către autoritățile române unor persoane juridice străine, poate fi, de asemenea, invalidat de multiple ipoteze posibile: persoana juridică pedepsită cu amenda ar putea să o execute voluntar; persoana juridică pedepsită (și) cu pedeapsa complementară a publicării hotărârii de condamnare ar putea să își vadă executată fără probleme deosebite această sancțiune penală; în anumite cazuri concrete, măsura de siguranță a confiscării anumitor bunuri ale persoanei juridice străine ar putea fi lesne adusă la îndeplinire de autoritățile române etc. De altfel, același din urmă argument ar putea fi invocat și cu privire la persoanele juridice străine care ar comite infracțiuni pe teritoriul României, caz în care, în raport de prevederile necondiționate ale principiului teritorialității, nu considerăm că ar fi de natură a împiedica aplicarea (chiar și formală) a legii penale române, potrivit art. 8 C. pen.

Totodată, propunem o completare a acestor texte normative, în sensul inserării unui termen similar celui reglementat la art. 9 alin. 3 C. pen. și în raport de prevederile art. 10 alin. 2 C. pen., respectiv a inserării unei dispoziții asemănătoare acestora și în structura art. 11 C. pen. Astfel, considerăm că este inexplicabilă, pe fond, soluția actuală, care supune unui termen autorizarea prealabilă necesară pentru aplicarea legii penale române în spațiu conform principiului personalității, dar nu impune o condiție asemănătoare și pentru aplicarea legii penale române în spațiu în temeiul principiului realității. De asemenea, este de neînțeles (și asimetric) ca o cerință asemănătoare să nu condiționeze aplicarea legii penale române în baza principiului universalității.

10) Referitor la art. 15 C. pen. – Propunem o revenire la definiția infracțiunii potrivit proiectului Codului penal (în varianta redactată de comisia de specialiști), potrivit căreia să fie menționate drept trăsături esențiale ale infracțiunii: *prevederea faptei în legea penală* (tipicitatea), *caracterul nejustificat* (antijuridicitatea) și *imputabilitatea*, fără o mențiune expresă a vinovăției. Astfel, după cum este bine-cunoscut în materie penală, prin

raportare la definiția infracțiunii și reglementarea de ansamblu din fostul Cod penal (Legea nr. 15/1968), funcția *vinovăției*, ca trăsătură esențială a infracțiunii, a fost preluată, în actuala reglementare, de trăsătura esențială a *imputabilității* (aptitudinea unei persoane de a comite cu vinovăție o faptă incriminată, de a i se reproșa săvârșirea acesteia de către stat), în timp ce funcția *vinovăției*, de element constitutiv al conținutului juridic al infracțiunii (menționat în cadrul definiției generale a infracțiunii) este mai mult decât aptă de încorporare în conceptul de *faptă prevăzută de legea penală (faptă tipică)*. Astfel, este evident că operațiunea de verificare a conformității unei fapte efectiv săvârșite (în realitatea obiectivă), cu modelul abstract descris (și interzis, prin aceasta) de legiuitor într-o normă de incriminare, se realizează atât sub aspectul întrunirii elementelor constitutive obiective (tipicitatea obiectivă), cât și a celor subiective (tipicitatea subiectivă).

Prin urmare, în formularea normativă actuală, care include expres și referirea la *vinovăție* în cadrul definiției infracțiunii, se realizează fie o descriere redundantă a conceptului de *infracțiune*, aptă a crea numeroase confuzii cu privire la numărul și identitatea trăsăturilor esențiale ale acesteia, fie o neîntemeiată scindare a trăsăturii esențiale a tipicității în două componente ale acesteia (tipicitatea obiectivă, exprimată prin referirea la *fapta prevăzută de legea penală*, respectiv tipicitatea subiectivă, exprimată prin referirea la *vinovăție*), ceea ce marchează o tehnică de reglementare neperformantă și contra-productivă (în condițiile în care referirea la această trăsătură esențială a infracțiunii – tipicitatea – sub ambele sale aspecte: obiectivă și subiectivă, s-ar putea realiza doar prin întrebuițarea conceptului de *faptă prevăzută de legea penală*). A se exprima doar a parte a unui concept de referință printr-o expresie care are aptitudinea de a indica întregul concept de referință, întrebuițând, suplimentar, un alt termen, pentru a completa referirea integrală la acel concept de referință, constituie, în mod evident (în opinia noastră) un procedeu legislativ criticabil, generator de neînțelegeri inutile, într-o materie care impune, prin însăși natura sa, o nevoie imperativă de maximă claritate. De altfel, actuala definiție a infracțiunii a fost constant, sistematic și intens criticată în literatura de specialitate apărută după intrarea în vigoare a Codului penal actual, aspecte de care considerăm că trebuie să se țină cont în perspectiva unor modificări ale codului.

11) Referitor la art. 16 alin. 6 C. pen. – Încurajăm și susținem identificarea unei soluții normative care să vizeze explicit și referirea la forma de vinovăție a intenției depășite (nu doar la intenție și culpă, așa cum rezultă din reglementarea *de lege lata*). Din moment ce legiuitorul penal actual a considerat oportun să reglementeze expres intenția depășită, ca formă de sine-stătătoare a vinovăției penale, este firesc a face referiri exprese care să o privească și pe aceasta, atunci când are în vedere crearea regulii generale privitoare la structura și conținutul laturii subiective a conținutului constitutiv al infracțiunilor. Menținerea actualei prevederi a art. 16 alin. 6 C. pen. poate conduce la dificultăți practice de fundamentare a unor hotărâri privind infracțiuni praeterintenționate, în condițiile în care infractorii condamnați ar putea reclama absența unei dispoziții legale exprese și precise (previzibile și pentru o persoană lipsită de pregătire juridică) din care să reiasă împrejurarea că latura subiectivă a unei anumite infracțiuni este praeterintenționată (sau și praeterintenționată) – cu atât mai mult cu cât există chiar în doctrină unele controverse referitoare la caracterul praeterintenționat (sau și praeterintenționat) al unor infracțiuni.

12) Referitor la art. 19 alin. 3 C. pen. – Propunem completarea dispoziției legale referitoare la prezumția de legitimă apărare cu precizarea că aceasta va fi incidentă și atunci când se respinge pătrunderea unei persoane (în condițiile prevăzute de lege) într-un *loc delimitat* ținând de o locuință (iar nu doar în ipoteza în care locul este *împrejmuit*, așa cum se dispune *de lege lata*). Soluția (reglementată și în art. 44 alin. 2¹ din fostul Cod penal) este logică și echitabilă, nefiind identificabile rațiuni rezonabile care să susțină diferențierea actuală care s-ar putea realiza între cele două categorii de locuri (în realitate, locația este aceeași, diferența constituind-o modul în care este ea separată de restul spațiului). Astfel, apreciem că nu se justifică, obiectiv, o mai eficientă protecție legală a persoanei care înțelege să-și separe proprietatea de spațiul exterior (public, sau privat al altei persoane) printr-o îngrăditură / împrejmuire (de pildă un gard), prin comparație cu persoana care înțelege să-și separe proprietatea într-o manieră simbolică (linie de demarcație vopsită pe pământ, plantarea unui gazon sau a altor piese de vegetație, montarea unei pancarte etc.).

13) Referitor la art. 30 alin. 5 C. pen. – Propunem modificarea (reformularea și completarea) dispoziției legale referitoare la cauza de neimputabilitate a erorii invincibile cu privire la caracterul ilicit al faptei. În momentul actual, plecând de la reglementarea *de lege lata*, în doctrină există discuții asupra problemei controversate referitoare la semnificația dispoziției legale indicate. În timp ce potrivit unui punct de vedere se susține că textul face referire la *eroarea asupra antijuridicității* (eroarea asupra unei cauze justificative – în condițiile în care se cunoaște caracterul de faptă prevăzută de legea penală a conduitei săvârșite, apreciindu-se doar, în mod incorect, că aceasta s-ar comite în prezența unei cauze justificative funcționale), potrivit unui alt punct de vedere, norma în cauză ar reglementa *eroarea de drept penal* (într-o accepție uzuală, necunoașterea caracterului ilicit al faptei semnifică o necunoaștere a împrejurării că respectiva conduită este penal tipizată – interzisă ca infracțiune / incriminată; interpretarea poate fi justificată și de succesiunea alineatelor în cuprinsul art. 30 C. pen., alineatul anterior – al patrulea – reglementând eroarea de drept extrapenal). Apreciind că legea penală se adresează tuturor destinatarilor săi (majoritatea, lipsiți de pregătire juridică elementară) – astfel încât termenii nedefiniți expres ar trebui să fie utilizați într-un limbaj comun – suntem de părere că dispoziția în cauză ar trebui să fie mai clară sub aspectul formulării. Totodată, considerând că există rațiuni solide și rezonabile pentru a recunoaște excepții de la regula *nemo censetur ignorare legem* (anume atunci când necunoașterea legii nu este imputabilă / reproșabilă subiectului de drept, fiind rezultatul unei situații obiective în care s-a aflat acesta), susținem recunoașterea legală drept cauză de neimputabilitate a erorii invincibile de drept (inclusiv) penal.

Prin urmare, în spirit eclectic, opinăm că art. 30 alin. 5 C. pen. ar trebui să cuprindă reglementarea erorii, cu titlu de cauză de neimputabilitate, atât atunci când este vorba despre o eroare invincibilă de drept penal (când făptuitorul nu cunoaște / cunoaște greșit existența incriminării faptei comise, din pricina unei împrejurări care nu putea fi în nici un fel evitată), cât și când este vorba despre o eroare inversă cu privire la o cauză justificativă (fie o eroare inversă de fapt, fie o eroare de drept în acest sens - atunci când făptuitorul crede, în mod greșit, dar sincer, că deși comite o faptă incriminată, o săvârșește în prezența unei cauze justificative care în realitate nu există / nu este incidentă). O reformulare explicită / mai clară a textului,

în acest sens, ar fi oportună, atât pentru asanarea doctrinei de o controversă existentă în prezent, cât, mai ales, pentru clarificarea prevederii normative pentru destinatarul obișnuit al legii penale.

O potențială formulare a normei care să asigure (din punctul nostru de vedere) dezideratul ante-indicat ar putea fi următoarea: „*Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită ca urmare a necunoașterii sau cunoașterii greșite a caracterului infracțional al acesteia, din cauza unei erori de drept penal asupra prevederii / incriminării ori asupra unei cauze justificative, care nu putea fi în nici un fel evitată, ori din cauza unei erori de fapt asupra existenței unei cauze justificative*”.

14) Referitor la art. 31 C. pen. – Propunem completarea dispoziției legale referitoare la cauza de neimputabilitate a cazului fortuit, prin precizarea faptului că este vorba despre o împrejurare care nu putea fi în general prevăzută. Doctrina menționează constant caracterul general al imposibilității prevederii în ipoteza cazului fortuit (rațiune pentru care aceasta este singura cauză de neimputabilitate care produce efecte *in rem* – potrivit art. 23 alin. 2 C. pen.). Deși uneori se afirmă un caracter obiectiv / absolut al imposibilității de prevedere în situația cazului fortuit, apreciem că noțiunea *imposibilitate generală de prevedere* este mai potrivită, pentru a nu exclude efectele cazului fortuit pentru destinatarii obișnuiți ai legii penale (majoritari) în acele ipoteze atipice în care s-ar putea determina că o anumită persoană, mai prevăzătoare decât se poate în mod rezonabil solicita, ori deținând anumite cunoștințe la un nivel cu totul excepțional, a prevăzut totuși posibilitatea apariției împrejurării a cărei suprapunere peste activitatea desfășurată de o persoană a condus la apariția urmării incriminate.

Prin urmare, apreciem că o formulare legislativă de tipul următor ar fi mai adecvată decât cea actuală: „*Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală al cărei rezultat e consecința unei împrejurări care nu putea fi, în general, prevăzută*”.

15) Referitor la art. 34 alin. 1 și art. 51 alin. 1 C. pen. – Propunem modificarea formulării legale a cauzei de nepedepsire a împiedicării producerii rezultatului / împiedicării săvârșirii faptei, pentru a înlătura unele neclarități stimulate de redactarea actuală (relevante de doctrină încă din perioada în care Codul penal actual se afla în etapa de *vacatio legis*). Astfel,

în forma actuală, ipoteza alternativă a *înștiințării autorităților* pare a atrage impunitatea chiar și în situația în care nu s-ar reuși, efectiv, a se acționa eficient pentru a opri consumarea infracțiunii (producerea rezultatului acesteia), inclusiv atunci când acest aspect nu ar fi imputabil celui care a comis fapta / care a participat la comiterea acesteia (de pildă, cazul unei reacții tardive a autorităților). Textul legal stipulează că: „Nu se pedepsește autorul care, înainte de descoperirea faptei, (...) a încunoștințat autoritățile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată (...)” (s.n.) / „Participantul nu se pedepsește dacă, înainte de descoperirea faptei, denunță săvârșirea infracțiunii, astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată (...)” (s.n.). Desigur, o asemenea aparență este înșelătoare, deoarece instituțiile în cauză au natura juridică de cauză de nepedepsire *a tentativei*, respectiv aceea de cauză de nepedepsire *a tentativei* comise în participație penală (fiind, așadar, imperativă rămânerea infracțiunii la stadiul de tentativă, iar nu atingerea momentului consumării acesteia). Totuși, formularea fiind deficitară, mesajul recepționat de către un destinatar obișnuit (neinstruit juridic) al legii penale ar putea fi contrar voinței legiuitorului, motiv pentru care considerăm că o mai pronunțată claritate în formulare ar îmbunătăți reglementarea legală avută aici în vedere.

Considerăm că ar putea fi avută în vedere o formulare de acest gen: „Nu se sancționează penal autorul care, înainte de descoperirea faptei, s-a desistat ori a împiedicat consumarea infracțiunii, sau a încunoștințat autoritățile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea a fost împiedicată”.

De menționat că înlocuirea expresiei *nu se pedepsește* cu formularea *nu se sancționează penal* (care reiese din propunerea avansată anterior) ar clarifica fără urmă de dubiu și faptul că o cauză de nepedepsire (de impunitate) constituie o instituție ale cărei efecte se produc în egală măsură și atunci când sancțiunea penală incidentă ar fi alta decât pedeapsa (anume, în cazul infractorilor minori, măsura educativă). În acest sens, propunem modificarea corespunzătoare și a altor dispoziții penale generale sau speciale care prezintă natura juridică de cauze de nepedepsire.

16) Referitor la art. 36 C. pen. – În ceea ce privește art. 36 alin. 1 C. pen., propunem modificarea formulării legale a procedurii de sancționare a infracțiunii comise în formă continuată, astfel încât să fie subliniat formal

caracterul de *spor* de pedeapsă, aplicabil într-un singur timp, al cuantumului de sancțiune care poate depăși, într-o anumită măsură determinată, maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită în formă continuată. În formularea actuală, este posibilă interpretarea potrivit căreia sistemul de sancționare al infracțiunii continuate ar presupune o majorare a limitelor speciale de pedeapsă (mai precis, a uneia dintre aceste limite: maximul special), ceea ce apreciem a nu fi corect (putând ridica probleme inclusiv din perspectiva ordinii de valorificare a concursului de cauze de agravare, atunci când una dintre acestea este infracțiunea continuată). Considerăm că sistemul de sancționare proiectat de legiuitor pentru infracțiunea continuată este (pentru identitate de rațiune) similar celui existent în cazul în care s-au reținut circumstanțe agravante generale, or, exprimarea legiuitorului ar trebui să fie și ea similară celei întrebuintate în art. 78 alin. 1 C. pen. (*mutatis mutandis*, aceasta era și soluția la care se ajungea potrivit codificării penale anterioare, care făcea trimitere la sistemul de sancționare aplicabil concursului de infracțiuni – desigur, cu particularitatea că în cazul infracțiunii continuate pedeapsa se aplica într-un singur timp, nu în doi, precum la concursul de infracțiuni).

Astfel, în locul formulării *de lege lata*, propunem o exprimare legislativă de tipul: „*În cazul comiterii unei infracțiuni în formă continuată, se poate stabili o pedeapsă până la maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită. Dacă maximul special este apreciat ca neîndestulător, în cazul închisorii se poate adăuga peste acesta un spor de cel mult 3 ani, iar în cazul amenzii un spor de cel mult o treime (din respectivul maxim special)*”.

Referitor la art. 36 alin. 3 C. pen., există discuții (controversă) în doctrină cu privire la natura juridică a instituției astfel elaborate [dată fiind și coroborarea acestui text cu unele dispoziții incongruente din Partea specială a Codului penal – de pildă: pe de o parte, art. 201 alin. 3 și 5, art. 205 alin. 4 și 5, art. 218 alin. 4 și 6, art. 219 alin. 3 și 6, art. 236 și art. 237 etc.; pe de altă parte, art. art. 218 alin. 3 lit. e) și alin. 6, art. 220 alin. 3 lit. c), alin. 4 lit. c), respectiv alin. 6, art. 221 alin. 2 lit. d) și alin. 6, art. 234 alin. 3 și art. 237, art. 235 alin. 3 și art. 237 etc.], conturându-se două opinii:

- a) aceea că prin dispozițiile acestui text normativ s-ar modifica însăși natura juridică a faptei comise, care ar fi ridicată de legiuitor de la stadiul de tentativă a unei infracțiuni, la acela de formă asimilată faptei

consumate (practic, se apreciază că norma generală în cauză ar transforma în infracțiuni de consumare anticipată infracțiunile complexe praeterintenționate pe conținutul lor calificat, atunci când s-ar produce rezultatul (mai grav) al acțiunii secundare (fără a se produce și rezultatul – mai puțin grav – al acțiunii principale);

b) aceea potrivit căreia natura juridică de faptă rămasă la stadiul de tentativă nu s-ar modifica în cazul tipurilor de infracțiuni indicate în art. 36 alin. 3 C. pen., ci doar că această normă ar reprezenta o dispoziție de derogare de la regimul sancționator ordinar al tentativei (sistemul diversificării prin reducerea sau înlocuirea limitelor de pedeapsă, în raport de limitele incidente în cazul infracțiunii respective, în formă consumată), implementând sistemul sancționator al parificării de pedeapsă pentru tentativele infracțiunilor complexe praeterintenționate pe conținutul lor agravat (atunci când s-ar produce doar rezultatul acțiunii secundare), în prezența cumulativă a unei derogări de la regula potrivit căreia relevanța juridică a tentativei unei anumite infracțiuni trebuie stipulată expres prin dispoziții speciale (excepție de la art. 33 alin. 1 și alin. 2 C. pen.).

Susținând soluția teoretică indicată în urmă (art. 36 alin. 3 C. pen. nu reprezintă o normă de modificare a momentului juridic la care se apreciază consumate unele infracțiuni, ci doar o dispoziție derogatorie de la regimul sancționator al tentativei în cazul anumitor infracțiuni), propunem fixarea expresă a acestei rezolvări în textul legal, printr-o formulare de tipul: *„Tentativa unei infracțiuni complexe săvârșite cu intenție depășită, dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al activității secundare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru forma consumată a respectivei infracțiuni complexe (fără a mai fi necesară prevederea expresă a sancționării tentativei acelei infracțiuni)”*.

17) Referitor la art. 39 alin. 1 lit. b) și c) C. pen. – Propunem modificarea soluției normative adoptate *de lege lata* în ceea ce privește implementarea sistemului de sancționare al cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix, în cazul concursului de infracțiuni sancționate cu pedepse principale individuale din aceeași categorie: închisoarea sau amenda (sistem care a dat naștere la numeroase critici venite din partea doctrinei și practicienilor, precum și la apariția unor cazuri ale căror soluții inechitabile –

disproporționate – au primit un *feed-back* negativ din partea mass-media). Susținem revenirea la sistemul cumulului juridic cu spor facultativ și variabil, sau cel puțin implementarea unui sistem de cumul juridic cu spor obligatoriu și variabil de pedeapsă (cu un minim al sporului mai redus decât cel actual, de 1/3 din cealaltă pedeapsă / suma celorlalte pedepse decât pedeapsa de bază).

18) Referitor la art. 43 alin. 2 C. pen. – Propunem modificarea soluției normative adoptate *de lege lata* în ceea ce privește soluționarea cu prioritate (sub aspect sancționator) a concursului de infracțiuni, urmată apoi de aplicarea regimului sancționator al recidivei postcondamnatorii, în ipoteza unui condamnat care comite, în stare de recidivă, un concurs de infracțiuni. Există o multitudine de argumente care pot susține această propunere (a căror dezvoltare ar depăși cadrul prezentului material), precum (în linii esențiale):

- a) Cronologic, prima formă de pluralitate de infracțiuni apărută, într-o asemenea situație, este recidiva, iar nu concursul de infracțiuni (care poate să apară chiar și cu o zi înainte de pronunțarea hotărârii definitive vizând a doua infracțiune comisă, cea din termenul secund al recidivei). Este firesc a acorda prioritate în sancționare formei de pluralitate de infracțiuni care, sub acest aspect (cronologic) a apărut prima.
- b) De altfel, ordinea cronologică de soluționare este aceea care, în mod firesc (și în lipsa unei prevederi exprese asemănătoare celei de la art. 43 alin. 2 C. pen.) se impune în cazul în care se comite un concurs de infracțiuni în stare de recidivă postexecutorie. Apare, prin urmare, ca asimetrică modalitatea de soluționare (în privința regimului de sancționare), a concursului de infracțiuni, sau a stării de recidivă – în cazul suprapunerii celor două în sensul comiterii unui concurs de infracțiuni în stare de recidivă – după împrejurarea (neesențială, din acest punct de vedere, în opinia noastră) că recidiva este una postcondamnatorie, ori una postexecutorie. (De altfel, și în cazul pluralității intermediare considerăm că prioritară este soluționarea stării de pluralitate intermediară, iar abia apoi a concursului de infracțiuni, de unde ar rezulta că recidiva postcondamnatorie reprezintă singura excepție – dificil de justificat – de la ordinea de soluționare a ipotezelor

în care după o condamnare definitivă, se comite un concurs de infracțiuni).

c) Soluționarea prioritară a concursului de infracțiuni comis în recidivă postcondamnatorie conduce la soluția profund discutabilă a potențialei valorificări, în cadrul sancționării potrivit regimului sancționator al recidivei postcondamnatorii, a unor pedepse dispuse pentru unele infracțiuni inapte a genera starea de recidivă (infracțiuni comise din culpă, ori de o gravitate abstractă redusă), dacă cel puțin una dintre infracțiunile concurente se află în stare de recidivă. De pildă, dacă (fiind întrunite condițiile primului termen al recidivei postcondamnatorii), condamnatul comite un concurs format din 4 infracțiuni, dintre care 3 din culpă și una intenționată / praeterintenționată (cu pedeapsa prevăzută de lege mai mare de un an), chiar dacă aceasta din urmă este cea mai puțin gravă dintre infracțiunile concurente (pedeapsa principală aplicată individual nu este pedeapsa de bază a concursului – eventual, este chiar o pedeapsă concretă cu amenda), totuși, pedeapsa rezultantă a concursului va fi adunată la restul care a mai rămas de executat din pedeapsa definitiv aplicată anterior, în soluționarea stării de recidivă postcondamnatorie (ceea ce apreciem a reprezenta un procedeu criticabil, care valorifică disproporționat, în detrimentul condamnatului, starea reală de pericolozitate manifestată de acesta). Adoptarea sistemului firesc (al soluționării cu prioritate a recidivei, iar abia apoi a concursului), ar evita integrarea în stare de recidivă a unor infracțiuni pe care legiuitorul nu înțelege să le aprecieze apte a genera o asemenea stare.

d) Dispoziția din art. 43 alin. 2 C. pen. determină, practic, o apreciere a termenului secund al recidivei ca fiind formată dintr-un concurs de infracțiuni, în condițiile în care definiția recidivei (art. 41 alin. 1 C. pen.) transmite mesajul potrivit căruia termenul secund al recidivei constă în comiterea unei noi *infracțiuni*, iar nu în *pedeapsa* aplicată pentru aceasta. Practic, astfel, se scindează (în mod criticabil) regimul raportării la termenul secund al recidivei: în vederea aprecierii existenței stării de recidivă, termenul secund rămâne reprezentat de *infracțiunea* săvârșită din nou și de pedeapsa abstractă prevăzută pentru aceasta, în timp ce, sub aspect sancționator, termenul secund al aceleiași

recidive tinde să devină *pedeapsa* concret aplicată (pedeapsa rezultantă) pentru concursul de infracțiuni.

19) Referitor la art. 52 C. pen. – Propunem completarea soluției normative adoptate *de lege lata* în ceea ce privește participația improprie cu prevederea expresă a formelor *intenție – intenție depășită, intenție depășită – culpă*, respectiv *intenție depășită – lipsă de vinovăție*. După cum am precizat și la un moment anterior, împrejurarea că în cuprinsul art. 16 C. pen. legiuitorul a înțeles să definească expres intenția depășită, ca formă de sine-stătătoare a vinovăției penale, obligă la luarea expresă în considerare a acesteia, în privința unor instituții în cazul cărora *praeterintenția* este în mod logic (și tradițional) asimilată (sub aspectul efectelor) cu intenția (situație admisibilă în lipsa unei mențiuni normative exprese, potrivit legislației penale anterioare, deoarece nu se definea legal expres intenția depășită, dar soluție criticabilă *de lege lata* – riscând să ridice excepția unei aplicări analogice a legii penale *in mala partem*).

20) Referitor la art. 62 alin. 3 C. pen. – Propunem completarea textului legal, pentru a se clarifica împrejurarea dacă respectivul criteriu de individualizare a pedepsei amenzii care însoțește pedeapsa închisorii (sub aspectul determinării cuantumului sumei corespunzătoare unei zile-amendă) este un criteriu special unic / singular, care înlocuiește, în acest caz, criteriile prevăzute în art. 61 alin. 3 C. pen., sau – dimpotrivă – dacă este un criteriu special suplimentar, care se adaugă prevederii în urmă indicate. Aceste discuții, apte a fi determinate de actuala formulare, pot conduce la o aplicare neunitară a legii. Susținem ca echitabilă și rezonabilă varianta potrivit căreia criteriul special este suplimentar, sens în care propunem o reconfigurare a textului legal în următoarea formă (sau una asemănătoare): „*La stabilirea cuantumului sumei corespunzătoare unei zile-amendă se va ține seama și de valoarea folosului patrimonial obținut sau urmărit*”.

21) Referitor la art. 64 alin. 1 și alin. 5 lit. a) C. pen. – Propunem modificarea textelor legale, în sensul clarificării situației persoanei condamnate la plata amenzii penale, care, din motive neimputabile, nu poate achita amenda și care își manifestă acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, dar care, din pricina stării de sănătate,

nu poate, totuși, presta efectiv activitatea în cauză. În literatura de specialitate s-au conturat două direcții de interpretare și soluționare în materie:

- a) după un punct de vedere, în acest caz, instanța ar urma să înlocuiască amenda cu închisoarea;
- b) potrivit celeilalte opinii, în acest caz, instanța nu ar putea să înlocuiască amenda cu închisoarea, nefiind imputabilă condamnatului nici neplata amenzii, nici imposibilitatea prestării muncii neremunerate în folosul comunității.

Susținem ultimul punct de vedere indicat, deoarece adoptarea celeilalte opinii ar implica un act de discriminare nejustificată de temeieri obiective și ar fi și contra-productivă pentru stat (în loc să încaseze o sumă de bani, sau să beneficieze de un serviciu prestat în mod neremunerat, statul ar trebui să investească sumele de bani implicate de supunerea unei persoane la executarea unei pedepse privative de libertate). Propunem, prin urmare, o reformulare a textului art. 64 C. pen. din care să reiasă în mod clar această soluție.

22) Referitor la art. 65 C. pen. – Propunem revizuirea soluției legale care nu impune drept obligatorie pedeapsa accesorie a interzicerii dreptului de a fi ales în autoritățile publice ori în funcții electivă publice, precum și a dreptului de a exercita o funcție care implică autoritatea de stat, în condițiile condamnării la o pedeapsă principală privativă de libertate. Este de observat că, potrivit art. 65 alin. 1 C. pen., atunci când pedeapsa principală este închisoarea (aspect dedus din coroborare cu prevederile art. 65 alin. 2 și ale art. 54 C. pen.), formularea normativă poate fi interpretată în sensul în care interzicerea exercițiului drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a) și b) C. pen. nu este obligatorie (că interzicerea exercițiului nici unui drept din cele indicate la art. 66 alin. 1 C. pen. nu este obligatorie), depinzând de dispunerea sau lipsa dispunerii interdicției respective cu titlu de pedeapsă complementară a interzicerii exercițiului unor drepturi. Este cunoscut faptul că pedeapsa complementară în cauză cunoaște atât un regim facultativ de aplicare (regula), cât și unul obligatoriu (excepția) - și că, inclusiv atunci când se reține comiterea unei infracțiuni în cazul căreia este incident regimul obligatoriu, de obicei, legiuitorul nu indică expres și imperativ un anumit drept / anumite drepturi al căror exercițiu trebuie să fie interzis. Prin urmare,

reiese că legea permite existența unor cazuri în care persoane condamnate la pedeapsa închisorii (inclusiv cu executare efectivă) pot să nu aibă formal interzis, pe parcursul executării pedepsei, exercițiul niciunui drept din cele indicate de art. 66 (nici măcar al celor două expres evidențiate anterior). Aceasta, corelată cu lipsa de prevedere în legislația electorală a unui impediment la dobândirea statutului de *candidat*, conduce la împrejurarea că – teoretic – pot exista condamnați la executarea efectivă a unei pedepse cu închisoarea care să poată revendica dreptul de a se înscrie drept candidați în diverse proceduri electorale (pentru a dobândi din drepturile specifice ale unui candidat, nicidecum pentru a putea miza în mod real pe câștigarea alegerilor, deoarece chiar în cazul improbabil al unui asemenea eveniment, mandatul odată confirmat ar înceta, automat, de drept, dat fiind statutul alesului – condamnat cu executare la o pedeapsă privativă de libertate). Bineînțeles, absurditatea unei asemenea ipoteze și prejudiciul profund de imagine pentru instituțiile democratice ale statului de drept, pe care îl poate genera, sunt (în opinia noastră) argumente suficiente pentru a reveni la stadiul reglementării unei minime pedepse accesorii obligatorii. Argumentul utilizat de legiuitor (referitor la jurisprudența C.E.D.O. care se situează pe o poziție de cenzură față de conceptul de *pedeapsă care operează de drept*) nu credem că poate fi întrebuintat în raport de exercițiul acestor două categorii de drepturi, fiind ilogic a se putea pretinde că este rezonabil ca un condamnat la pedeapsa închisorii cu executare să poată menține (chiar și formal) dreptul de a fi ales, ori de a exercita funcții implicând exercițiul autorității de stat!

În ceea ce privește art. 65 alin. 2 C. pen. (vizând pedeapsa accesorie atunci când pedeapsa principală ar fi detențiunea pe viață), se poate discuta despre o pedeapsă accesorie obligatorie, fără a se stabili expres, însă, numărul minim de drepturi al căror exercițiu urmează a fi interzis, nici componența exactă a acestora. Considerăm, de asemenea, că s-ar impune o intervenție legislativă care să stipuleze explicit că numărul minim este de două, anume aceleași (pre-indicate) care ar trebui interzise obligatoriu (în argumentarea noastră) și în cazul pedepsei închisorii. În plus, apreciem criticabilă discrepanța dintre alin. 1 și alin. 2 al art. 65 C. pen., în sensul că exercițiul dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României nu poate fi interzis cu titlu de pedeapsă accesorie în cazul pedepsei principale a închisorii (soluție perfect firească), dar poate fi interzis cu acest titlu

(pedeapsă accesorie) în cazul pedepsei principale a detențiunii pe viață. Este de observat că, potrivit alin. 4 al art. 65 C. pen., imposibilitatea concretă / obiectivă a executării efective a acestei sancțiuni, potrivit titlului cu care a fost aplicată (pedeapsa accesorie executându-se, potrivit art. 54 C. pen., între momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și data executării sau considerării ca executată a pedepsei) l-a determinat pe legiuitor să dispună, practic, executarea sa într-o formă identică celei în care se execută pedeapsa complementară având același conținut (excepție face ipoteza executării de la data liberării condiționate, care este, de asemenea, criticabilă). Motivul pentru aceasta îl reprezintă faptul că, în mod nejustificat, legiuitorul actual nu concepe ca fiind compatibile pedeapsa principală a detențiunii pe viață și pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi (ceea ce vom propune, în continuare, a se modifica, de asemenea), motiv pentru care dispune executarea acestei interdicții cu titlu de pedeapsă accesorie, dar stipulează apoi executarea sa efectivă similar cu modul de executare a unei pedepse complementare.

Apreciind criticabile toată această situație normativă actuală, propunem modificarea art. 65 C. pen., în așa fel încât:

- a) pedeapsa accesorie constând în interzicerea dreptului de a fi ales în autorități publice sau în funcții electivă publice, precum și a dreptului de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat, să fie obligatorie atât în cazurile în care pedeapsa principală dispusă este închisoarea, cât și detențiunea pe viață (exercițiul celorlalte drepturi indicate de art. 66 C. pen. urmând a putea fi interzis, după caz, cu titlu de pedeapsă accesorie, condiționat de interzicerea lor cu titlu de pedeapsă complementară a interzicerii exercitării unor drepturi);
- b) interzicerea dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României să nu poată fi dispusă cu titlu de pedeapsă accesorie nici atunci când pedeapsa principală dispusă este închisoarea, nici atunci când este detențiunea pe viață (decât, eventual, în acest din urmă caz, de la momentul acordării liberării condiționate), ea urmând a putea fi dispusă (în ambele situații) doar cu titlu de pedeapsă complementară a interzicerii exercițiului unor drepturi.

23) Referitor la art. 67 C. pen. – În primul rând, propunem completarea formulării legale, pentru a preîntâmpina orice posibilă interpretare

tendențioasă (care, formal, ar putea invoca interdicția unei aplicări a legii prin interpretare analogică *in mala partem*). În momentul de față, dispoziția legală prevede regimul sancționator facultativ al pedepsei complementare a interzicerii exercițiului unor drepturi, atunci când pedeapsa principală stabilită este închisoarea *sau* amenda. Dat fiind faptul că legiuitorul penal reglementează ipoteze în care pedeapsa principală stabilită poate fi una cumulativă (închisoarea *și* amenda), formularea art. 67 alin. 1 C. pen. ar trebui să cuprindă expres și această alternativă. De exemplu, s-ar putea dispune: „*Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi aplicată dacă pedeapsa principală stabilită este închisoarea, amenda ori închisoarea însoțită de amendă (...)*”.

În al doilea rând, după am precizat deja, considerăm criticabilă soluția legislativă actuală care nu permite dispunerea pedepsei complementare a interzicerii exercițiului unor drepturi atunci când pedeapsa principală aplicată ar fi detențiunea pe viață. Această rezolvare ar fi una logică în cazul în care, potrivit reglementării, detențiunea pe viață ar constitui o pedeapsă propriu-zis perpetuă (din punct de vedere abstract), care nu ar permite în nicio situație existența unei perioade postexecutorii în care să se poată executa pedeapsa complementară indicată. Însă, din moment ce legiuitorul reglementează detențiunea pe viață doar ca pedeapsă principală privativă de libertate *pe durată nedeterminată* (art. 56 C. pen.) - iar nu neapărat perpetuă - și din moment ce același legiuitor prevede instituții juridice care pot asigura o perioadă postexecutorie față de o pedeapsă cu detențiunea pe viață (înlocuirea acestei pedepse, acordarea liberării condiționate și considerarea ei ca executată ulterior acestui moment, grațierea), incompatibilitatea de principiu dintre detențiunea pe viață și pedeapsa complementară a interzicerii exercițiului unor drepturi nu își mai găsește justificare științifică, devenind – din contra – un impediment în calea unor mecanisme juridice cu aplicare coerentă (se ajunge, de pildă, la necesitatea de a se prevedea posibilitatea interzicerii cu titlu de pedeapsă accesorie – dar cu executare similară pedepsei complementare – a dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României). În aceste condiții, milităm pentru lărgirea sferei de dispunere a pedepsei complementare asupra cazurilor în care pedeapsa principală dispusă este detențiunea pe viață, apreciind chiar că regimul acesteia ar trebui să fie obligatoriu în aceste situații.

24) Referitor la art. 69 alin. 3 C. pen. – Propunem completarea dispoziției legale cu referirea expresă la ipoteza infracțiunilor comise cu intenție depășită. Astfel, prevederea a fost preluată din fosta reglementare penală (art. 67 alin. 3 C. pen. 1968), în perioada activității căreia doctrina aprecia că indicarea expresă a formei de vinovăție a intenției implica și raportarea la forma de vinovăție a intenției depășite (cu argumentul logic că *primum delictum* constituia o infracțiune intenționată, așadar producerea unui rezultat mai grav – din culpă – nu putea conduce la o situație juridică mai favorabilă decât aceea în care s-ar fi găsit infractorul dacă acest rezultat nu se producea și fapta rămânea doar la stadiul unei infracțiuni intenționate). Însă, o asemenea argumentare, *de lege lata*, ar fi potențial viciată de împrejurarea că legiuitorul actual a inserat reglementări exprese cu privire la definirea intenției depășite, în art. 16 C. pen. Prin urmare, încercarea de a reține dispoziții legale referitoare la intenție și în cazul unor persoane care au comis infracțiuni cu intenție depășită, dacă acele dispoziții nu le sunt favorabile, s-ar putea lovi de invocarea interdicției interpretării analogice *in mala partem*.

25) Referitor la art. 75 alin. 2 C. pen. – Propunem o completare care să pună capăt discuțiilor și potențialei controverse referitoare la caracterul exclusiv *obiectiv* sau potențial mixt – *obiectiv* și *subiectiv* – al circumstanței atenuante judiciare prevăzute la lit. b) a textului. Referirea legală explicită fiind făcută la „împrejurări legate de *fapta* comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului” (s.n.), se poate formula aprecierea că s-au avut în vedere doar ipotezele de tip *obiectiv*, privind strict *fapta*, nu și cele de natură *subiectivă*, legate de *persoana* care a comis fapta. Pe de altă parte, trimiterea nu doar către diminuarea gravității infracțiunii, ci și către scăderea *pericolozității infractorului* ar putea justifica o interpretare a acestei potențiale circumstanțe atenuante drept una care vizează inclusiv aspecte de ordin personal / *subiectiv* (ceea ce ar reprezenta, în opinia noastră, o poziție echitabilă și justificată a legiuitorului penal). Propunem, ca atare, completarea expresă a textului în cauză, pentru a se referi la „(...) *împrejurări legate de faptă sau de persoană, care diminuează gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului*”.

26) Referitor la art. 77 lit. a) C. pen. – Propunem adoptarea unei formulări explicite din care să reiasă dacă circumstanța agravantă avută în vedere urmează a se reține indiferent de tipul participației penale manifestate (indiferent de tipul formei de participație de pe pozițiile căreia s-a contribuit la comiterea faptei incriminate), ori dacă este incidentă numai în raport de cazurile de participație penală concomitentă (autor / coautori – complici concomitenți). Controversa doctrinară în această materie este îndelungată și poate fi identificată încă din perioada de activitate a fostului Cod penal. Cu toate acestea, legiuitorul codului actual nu a modificat cu nimic formularea (*săvârșirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună*) ceea ce a determinat perpetuarea controverselor. Implicațiile pot fi urmărite și față de unele elemente circumstanțiale agravante, determinate, similare (*săvârșirea de către două sau mai multe persoane împreună*), care agravează răspunderea penală a unor infracțiuni anume (ex.: cazul violului – art. 218 alin. 3 lit. f C. pen.).

Dincolo de argumentul (relativ) de interpretare gramaticală care subliniază prezența termenului *împreună*, accentuând semnificația restrictivă a acestuia, referitoare doar la participația concomitentă, cu excluderea celei anterioare, apreciem că soluția astfel creionată decurge (mai ales) din rațiunile care au justificat opțiunea legiuitorului, de a prevedea această împrejurare drept circumstanță agravantă. Astfel, capacitatea sporită de înfrângere a rezistenței victimei sau a altor persoane, atitudinea de natură psihologică derivat din siguranța conferită de un număr sporit al făptuitorilor, augmentarea posibilităților de ștergere a urmelor infracțiunii și de asigurare a scăpării etc., constituie, toate, motive de reglementare a acestei agravante care subzistă numai în varianta restrictivă referitoare la participația concomitentă, nicidecum însă și în varianta de interpretare extensivă, vizând atât participația concomitentă cât și cea anterioară. În plus (fără a fi acesta un motiv de prim rang) trebuie observat că soluția pe care o susținem este și una *in bona partem* (în interesul făptuitorului).

Prin urmare, propunem o reformulare a art. 77 lit. a) C. pen. (și a unor dispoziții penale speciale similare), în sensul unei exprimări de tipul: „*săvârșirea faptei de trei sau mai multe persoane care acționează concomitent*”.

27) Referitor la art. 78 C. pen. – Propunem, în primul rând, modificarea referirii la *aplicarea* unei pedepse, cu referirea la *dispunerea* sau *stabilirea* unei pedepse. Astfel, operațiunea aplicării unei pedepse are o accepție strictă (de pildă, exclude ipoteza pronunțării unei hotărâri de amânare a aplicării pedepsei). Derivă că formularea expresă din art. 78 alin. 1 C. pen. este mai restrânsă decât poate fi rezonabil identificată voința legiuitorului (în cazul amânării aplicării pedepsei, instanța determină o pedeapsă concretă, pe care o stabilește, utilizând în vederea individualizării legale a acesteia inclusiv împrejurarea existenței unor circumstanțe agravante), textul trebuind, așadar, să fie interpretat extensiv (cu același pericol precizat și în raport de alte dispoziții legale exprese: posibilitatea invocării interdicției interpretării analogice *in mala partem*).

În al doilea rând, este de sesizat o incongruență cuprinsă în alin. 2 al art. 78, prin raportare la mecanismul de producere a efectelor unor circumstanțe agravante. Astfel, conform alin. 1, efectul reținerii unei circumstanțe agravante este posibilitatea instanței de a aplica un spor de pedeapsă care să depășească, într-o anumită limită, maximumul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă. În lumina acestei prevederi, apare deficitară dispoziția din alin. 2 care se referă la majorarea *limitelor* speciale. În realitate, doar maximumul poate fi depășit, sens în care legiuitorul ar trebui să revină, în mod corespunzător, asupra formulării.

28) Referitor la art. 83 alin. 3 și art. 91 alin. 2 C. pen. – Propunem extinderea raportării legale în cauză față de toate situațiile în care se poate ajunge la o pedeapsă principală cumulativă (închisoarea și amenda). Este de observat că, în timp ce textele invocate vizează doar împrejurarea în care amenda însoțește închisoarea, ca urmare a reținerii incidenței art. 62 C. pen., mai există și alte prevederi legale în baza cărora se poate ajunge la o pedeapsă principală cumulativă de acest fel [anume, dispoziții sancționatorii din materia pluralității de infracțiuni: art. 39 alin. 1 lit. d) și e) C. pen.; art. 43 alin. 1 C. pen.; art. 44 alin. 2 C. pen.]. Nu credem că legiuitorul urmărit, prin art. 83 alin. 3 și art. 91 alin. 2 C. pen., să limiteze cazurile de incidență a amânării aplicării pedepsei sau a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei (cu soluțiile corespunzătoare punctual reglementate) doar la ipoteza pedepselor principale cumulate (închisoare și amenda) atinse prin recurgere la prevederile art. 62 C. pen., căci nu există rațiune logică pentru ca aceași

soluție să nu fie atinsă și în celelalte ipoteze în care amenda penală poate ajunge să fie cumulată închisorii.

29) Referitor la art. 86 alin. 3 C. pen. – Propunem radierea referirii legale la o hotărâre de *condamnare* (ca reprezentând o incongruență strecurată în exprimarea normativă), și înlocuirea acesteia cu raportarea la o hotărâre de *amânare a aplicării pedepsei* (la care reiese, cu evidență – din contextul de reglementare – că se face, de fapt, referire). Din moment ce amânarea aplicării pedepsei reprezintă, *de lege lata*, o soluție de sine-stătătoare din punct de vedere procesual penal (iar nu o opțiune alternativă subsecventă pronunțării unei hotărâri de condamnare – cum s-ar putea propune, ca alternativă mai potrivită, să se modifice reglementarea), reiese că supravegherea reglementată în art. 86 C. pen. vizează hotărârea de amânare a aplicării pedepsei (prin care s-a dispus respectiva supraveghere, pe durata unui anumit termen), iar nicidecum o hotărâre de condamnare (care, de altfel, nici nu există, într-o asemenea cauză).

30) Referitor la art. 88 alin. și 96 C. pen. – Propunem completarea prevederilor legale referitoare la revocarea amânării aplicării pedepsei / suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, cu dispoziții exprese referitoare la modul de soluționare a ansamblului faptic comis în ipoteza nerevocării acestor instituții, ca urmare a deciziei instanței, în cazul în care revocarea ar fi facultativă (determinată de comiterea unei noi infracțiuni din culpă în termenul de supraveghere, plus alte condiții legale). Astfel, este de sesizat că, în timp ce legea dispune expres cum se va proceda în ipoteza optării pentru revocare, în caz de revocare facultativă a acestor instituții (art. 88 alin. 4 teza finală și art. 96 alin. 6 teza finală din C. pen.), nu același lucru se poate spune și despre situația în care instanța optează să nu revoce, ci să mențină amânarea aplicării pedepsei / suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei. Apreciem că se impune dispunerea expresă a soluției legale potrivit căreia, în acest caz, instanța trebuie să dispună o pedeapsă rezultantă pentru pluralitatea de infracțiuni comisă, a cărei aplicare să o amâne / a cărei executare să o suspende sub supraveghere. Considerăm că s-ar impune, de asemenea, în aceste cazuri, prevederi asemănătoare celor din art. 89 alin. 2 sau art. 97 alin. 2 C. pen. (în sensul că termenul de supraveghere al amânării aplicării pedepsei rezultante / suspendării

executării pedepsei rezultante rămâne a fi calculat încă de la data la care a început anterior să fie calculat termenul de supraveghere al primei amânări a aplicării pedepsei / suspendării sub supraveghere a executării pedepsei).

31) Referitor la art. 89 alin. 2 C. pen. – Propunem identificarea unei soluții normative care să asigure coerența între dispozițiile penale substanțiale și cele procesual penale în materia opțiunilor legale aflate la dispoziția instanței, ulterior unei anulări a amânării aplicării pedepsei. Doctrina a semnalat în mai multe rânduri incongruența flagrantă dintre prevederile art. 89 alin. 2 C. pen. și cele ale art. 582 alin. 3 C. proc. pen. Astfel, în timp ce din dispozițiile art. 89 alin. 2 C. pen. decurge explicit că instanța, ulterior anulării amânării aplicării pedepsei, poate dispune (din nou) amânarea aplicării pedepsei rezultante (în caz de concurs de infracțiuni, desigur, dacă sunt întrunite toate condițiile necesare pentru amânarea aplicării pedepsei, în raport de sancțiunea rezultantă) – decurgând, de asemenea, implicit (în baza argumentului *a fortiori*), că instanța ar putea dispune condamnarea cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei (dacă ar fi întrunite condițiile legale), ori condamnarea cu executare efectivă a pedepsei rezultante – art. 582 alin. 3 C. proc. pen. stabilește imperativ (în detrimentul infractorului) că instanța nu poate dispune decât o condamnare cu executare efectivă a pedepsei rezultante. Suntem de părere că în acest caz (de incongruență dintre o dispoziție substanțială și una formală / procesual penală, cu privire la o instituție de drept prezentând o natură juridică mixtă: de drept penal material și de drept procesual penal), prevalență ar trebui să i se acorde prevederii penale substanțiale, cu atât mai mult cu cât aceasta statuează o soluție mai flexibilă pentru instanță și (potențial) mai favorabilă pentru infractor. Drept urmare, milităm pentru modificarea corespunzătoare a art. 582 alin. 3 C. proc. pen., astfel încât dispoziția de formă să fie pusă de acord cu cea de fond privind problema sesizată aici.

32) Referitor la art. 91 alin. 3 C. pen. – Propunem completarea expresă a dispoziției legale cu referirea la imposibilitatea dispunerii suspendării sub supraveghere a executării pedepsei atunci când este vorba despre o înlocuire a pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii (cel puțin pentru ipoteza unei înlocuiri obligatorii, determinate de o neplată cu rea-credință – art. 63 C. pen.). Soluția a fost impusă în mod obligatoriu pentru instanțe printr-o

decizie pronunțată în rezolvarea unui recurs în interesul legii (decizia nr. 50/2007) de către Secțiunile Unite ale instanței supreme, în perioada de activitate a fostului Cod penal și este apreciată a își fi păstrat valabilitatea / obligativitatea și în prezent. O reglementare explicită, în textul normei, ar fi însă de preferat, pentru asigurarea previzibilității acesteia în raport de destinatarul obișnuit al legii penale.

33) Referitor la art. 105 C. pen. – Propunem inserarea unei dispoziții similare celor existente în cazul amânării aplicării pedepsei, sau suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, referitor la o procedură de revocare facultativă a liberării condiționate, atunci când noua infracțiune (săvârșită în perioada liberării condiționate) ar fi una comisă din culpă (eventual, cu formularea unei condiții suplimentare, anume, ca în raport de pedeapsa rezultantă stabilită în sancționarea pluralității infracționale astfel configurate – pluralitate intermediară – să se mențină întrunite condițiile de acordare a liberării condiționate, referitoare la fracțiile minime de pedeapsă efectiv executată necesare pentru a se putea solicita liberarea condiționată). *Ubi eadem ratio, ibi idem jus!*

34) Referitor la art. 121 alin. 1 lit. d) C. pen. – Propunem înlocuirea referirii la *participanți* cu raportarea la *alte persoane alături de care a comis infracțiunea* (sau o formulare similară care să includă referirea la *autor* și *participanți*). O asemenea modificare a exprimării legale ar asigura o formală compatibilizare a dispoziției în raport de actuala viziune de reglementare a pluralității ocazionale de făptuitori, potrivit căreia autorul nu mai poate fi apreciat ca (simplu) *participant*, ci doar ca titular al calității de *autor*. Așadar, formal, actuala reglementare a art. 121 alin. 1 lit. d) C. pen. pare a avea în vedere această obligație ca fiind aplicabilă doar autorului (căruia să i se interzică a se apropia de participanții la săvârșirea infracțiunea, ori a comunica cu aceștia). Desigur, e rezonabil să apreciem că nu a fost în intenția legiuitorului să excludă de la dispunerea acestei obligații pe infractorul minor care a avut calitatea de participant (instigator / complice) la comiterea unei infracțiuni, căruia să-i interzică a se apropia de autorul al cărui participant a fost (sau să comunice cu acesta). De altfel, o dispoziție corectă sub acest aspect (vizând o interdicție similară care poate fi dispusă față de un infractor major) este înscrisă cu titlu de pedeapsă

complementară a interzicerii exercițiului unor drepturi / pedeapsă accesorie [art. 66 alin. 1 lit. n) C. pen. face referire la *persoanele cu care (sic!) a comis infracțiunea*].

35) Referitor la art. 137 alin. 3 C. pen. – Propunem precizarea expresă a momentului în raport de care urmează a se determina cifra de afaceri a persoanei juridice infractoare, pentru ca în raport de acest aspect să fie individualizat cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă. Există, desigur, opțiunea de a ne raporta la data săvârșirii infracțiunii, precum și aceea de a lua ca punct de referință momentul pronunțării hotărârii. În materia corespunzătoare referitoare la situația persoanei fizice, formularea legală este mai clară, făcând referire la *situația materială a condamnatului* (art. 61 alin. 3 C. pen.) – prin urmare, este vizat momentul pronunțării hotărârii. Pentru identitate de rațiune (și deoarece această soluție este logică și echitabilă, conformă cu rațiunile de politică penală care au determinat legiuitorul să instituie aceste duble coordonate în operațiunea de individualizare judiciară a pedepsei pecuniare), considerăm că aceeași interpretare / raportare trebuie să fie realizată și în cazul persoanei juridice (art. 137 alin. 3 C. pen.), împrejurare care ar putea fi mai clar consfințită printr-o precizare normativă explicită. Considerăm, totuși, că nici în acest caz, nici în acela al art. 61 alin. 3 C. pen. această precizare expresă nu ar trebui să includă referirea la persoana *condamnata*, deoarece acest lucru ar presupune, formal, excluderea individualizării judiciare a pedepsei amenzii în acele cauze în care instanța ar pronunța o hotărâre de amânare a aplicării pedepsei - aspect infirmat de dispozițiile art. 83 alin. 1 lit. a) C. pen., care permite amânarea aplicării pedepsei și atunci când pedeapsa ar consta doar în amendă.

36) Referitor la art. 153 alin. 2 lit. b) și art. 161 alin. 2 lit. b) C. pen. – Propunem modificarea prevederii legale, astfel încât să se stipuleze expres soluția imprescriptibilității (logică, dar formal neprevăzută *de lege lata*) și pentru toate infracțiunile care absorb în conținutul constitutiv tip sau derivat infracțiunea de omor, în măsura acestei absorbții (ex.: violența în familie, ultrajul, ultrajul judiciar etc.). Totodată, având în vedere definirea expresă a intenției depășite, ca formă de sine-stătătoare de vinovăție, potrivit art. 16 C. pen., propunem renunțarea la formularea vizând *infracțiuni intenționate*

urmate de moartea victimei (prin care potrivit legislației anterioare se făcea referire, într-adevăr, la faptele praeterintenționate având acest rezultat), și utilizarea expresiei *infracțiuni comise cu intenție depășită care au avut ca rezultat moartea victimei*.

37) Referitor la art. 154 alin. 2 C. pen. – Propunem elaborarea unei soluții normative exprese cu privire la împrejurarea existenței unor situații de excepție, în cazul cărora momentul la care se consideră săvârșite anumite categorii de infracțiuni, cu durată de desfășurare în timp, nu ar trebui a fi apreciat ca reprezentat de data epuizării, ci de aceea a consumării (eventual, deoarece în cuprinsul art. 154 aceasta este o problemă conexă, s-ar putea insera un articol aparte în cadrul Titlului X din Partea generală a C. pen., referitor la explicarea deplină a sensului noțiunii de *moment / dată la care se consideră săvârșită o infracțiune*, în funcție de diverse tipuri de infracțiuni). O parte a doctrinei a semnalat, încă din perioada activității fostului C. pen., că, deși – ca regulă – infracțiunile continue, continuate și de obicei trebuie apreciate ca săvârșite la momentul epuizării, iar nu la data consumării, această soluție ar urma să fie incidentă doar în raport de anumite instituții ale dreptului penal (ex.: data curgerii termenului de prescripție a răspunderii penale, data în raport de care se poate face aplicarea în timp a legii penale mai favorabile, data în raport de care se apreciază calitatea de infractor major sau minor a unei persoane fizice etc.). În schimb, se argumentează pertinent necesitatea ca, în raport de alte instituții de drept penal (unele care produc efecte în beneficiul infractorilor și care implică curgerea unor termene) aceleași categorii de infracțiuni să fie considerate ca săvârșite (din contra) încă de la data consumării, iar nu de la momentul epuizării (de pildă, așa s-ar impune în considerarea unor instituții precum: termenele de supraveghere ale amânării aplicării pedepsei, suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, liberării condiționate; termenul de reabilitare). Într-adevăr, în raport de asemenea instituții, a aprecia că o infracțiune continuă, continuată sau de obicei este săvârșită tot la data epuizării, iar nu la cea a consumării, ar presupune (uneori) a crea o situație juridică mai bună unei persoane care comite o activitate infracțională mai gravă (dată fiind prelungirea sa în timp), prin comparație cu situația unei persoane care ar comite o infracțiune mai puțin gravă (fără durată atât de îndelungată de consumare). Practic, s-ar putea considera că, în anumite ipoteze, infractorii ajung să fie încurajați să

prelungescă în timp săvârșirea unei infracțiuni, numai pentru a beneficia de o situație juridică mai profitabilă, ceea ce nu poate fi în mod rezonabil admis. Pe de altă parte, a aplica acest raționament și a pronunța o hotărâre prin care unei persoane să i se aprecieze o infracțiune continuă, continuată sau de obicei (consumată în termenul unei instituții penale care produce efecte în favoarea sa, dar epuizată după împlinirea / trecerea aceluși termen) ca fiind săvârșită la data consumării, iar nu la cea a epuizării, se izbește de argumentul formal al încălcării prevederilor exprese din art. 154 alin. 2 C. pen., în lipsa oricărei dispoziții legale propriu-zise care să acrediteze o asemenea soluție. Prin urmare, rezolvarea propusă, deși logică și justificată, este formal vulnerabilă și ar necesita o intervenție expresă a legiuitorului, care să prevadă clar excepțiile de la momentul considerării momentului epuizării ca dată de săvârșire a unei infracțiuni continue, continuate sau de obicei. (În măsura în care s-ar da curs acestei propuneri, opinăm că ar trebui identificată o soluție corespunzătoare pentru instituția reabilitării, urmând a se decide dacă este mai oportună aprecierea ca viciată, în mod absolut, a unei condiții necesare pentru a opera reabilitarea – prin începerea comiterii unei asemenea infracțiuni în cursul termenului de reabilitare – sau dacă nu ar fi mai oportună dispunerea unei proceduri alternative, precum: întreruperea termenului de reabilitare odată cu momentul debutului comiterii unei infracțiuni continue, continuate sau de obicei, în respectul termen și reînceperea calculării acestuia, de la zero, odată epuizată acea infracțiune).

38) Referitor la art. 187 C. pen. – Propunem luarea în considerare a necesității de circumstanțiere și nuanțare a soluției normative impuse prin prevederile acestui text legal, deoarece semnificația legislativă actuală impusă conceptului de *pedeapsă prevăzută de lege* (corespunzătoare raportării la anumite instituții și prevederi legale penale) ocazională probleme de aplicare prin raportare la alte instituții și prevederi normative în domeniu. Legiuitorul penal ar trebui să flexibilizeze soluția aprecierii pedepsei prevăzute de lege (de care numeroase instituții penale își leagă aplicarea / incidența / efectele) ca fiind reprezentată exclusiv de pedeapsa indicată în abstract pentru fapta consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei. Soluția ar trebui menținută numai prin raportare la cazurile în care e justificată și rezonabilă (funcțională), iar nu în raport de orice instituție, pentru a nu conduce la

blocaje sau rezolvări absurde / contraproductive. Spre exemplu, se justifică întru-totul ca, în privința identificării existenței stării de recidivă, prin raportare la cerința de gravitate abstractă a infracțiunii ce reprezintă al doilea termen al acestei forme a pluralității de infracțiuni, legiuitorul să aibă în vedere acele infracțiuni pentru care a dispus pedeapsa închisorii de un an sau mai mare (pentru forma tipică – fapt consumat), indiferent dacă, pe caz concret, fapta respectivă a fost efectiv consumată, ori a rămas la stadiul de tentativă, ori dacă s-a comis sau nu în prezența unor circumstanțe atenuante. În schimb, atunci când se face, de pildă, aprecierea incidenței art. 6 C. pen., considerăm că în mod corect instanța supremă a statuat, printr-o decizie (H.P.) pronunțată de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, că urmează a se avea în vedere maximul special al pedepsei corespunzător faptei tentate, iar nu celei consumate (Decizia nr. 6/2014). Totuși, formal, soluția este criticabilă, prin aceea că nesocotește prevederea expresă din art. 187 C. pen. După cum am mai menționat și anterior, există o multitudine de asemenea decizii ale Î.C.C.J., care, în raportul dintre art. 6 C. pen. și art. 187 C. pen. (surprins prin prisma unor variate instituții penale), impun soluții contradictorii (incongruente), determinate tocmai de caracterul rigid și neperformant al reglementării actuale în materie, ce se impune, obiectiv, a fi adaptată unor ipoteze cu un specific pregnant.

Astfel, din ansamblul reglementării penale, se observă poziția legiuitorului de scindare a conceptului de *pedeapsă prevăzută de lege* în două categorii distincte (în pofida prevederii exprese din art. 187 C. pen.). Pe de o parte, într-o accepție, corespunzătoare (de pildă) determinării incidenței sau lipsei de incidență a unor instituții penale (precum recidiva), unele texte legale fac referire la noțiunea de pedeapsă prevăzută de lege într-un sens strict corespunzător normei actuale din art. 187 C. pen. În schimb, separat de acest aspect, în urma stabilirii incidenței sau lipsei de incidență a acelei instituții / prevederi, instanța se raportează la *pedeapsa prevăzută de lege* (anume aceea între ale cărei limite abstracte urmează a avea posibilitatea de stabilire a unei pedepse concrete, în considerarea unei anumite spețe determinate) ca fiind cea afectată (redușă sau majorată) ca efect al reținerii acțiunii cauzelor de atenuare sau de sporire a pedepsei (sens contrar prevederii din art. 187 C. pen.).

Deși doctrina nu a identificat încă un criteriu teoretic stabil (și cu privire la care să existe consens) în funcție de care sensul conceptului

analizat ar trebui stabilit fie astfel cum se regăsește astăzi indicat în art. 187 C. pen., fie într-un alt sens (diametral opus acestuia), legiuitorul ar trebui să încerce o soluție mai flexibilă și funcțională decât cea prezentă, în formularea din art. 187 C. pen., actuala reglementarea conducând deja la o serie de soluții criticabile (însăși jurisprudența obligatorie, menită să preîntâmpine aplicarea neunitară a legii, este neunitară cu privire la cazurile în care se admite incidența acestui text legal).

39) Referitor la art. 198 alin. 4 C. pen. – Propunem modificarea formulării *nu se pedepsește*, cu aceea: *nu constituie infracțiune*, în vederea atribuirii corecteii naturi juridice împrejurării constând în prinderea involuntară într-o încăierare a unei persoane, sau în prinderea în încăierare a persoanei care a încercat să îi despartă pe cei anterior angrenați în încăierare. Aceste ipoteze indică ipostaze speciale de înlăturare a caracterului penal al faptei, nu doar de simple cauze de nepedepsire (impunitate), și ar impune o consacrare legislativă pe măsură, în așa fel încât statutul unei asemenea persoane să nu poată fi - oficial - acela de infractor beneficiar al unei cauze de nepedepsire, ci acela de persoană care nu a comis o infracțiune!

40) Referitor la art. 345 alin. 6 și art. 356 alin. 3 C. pen., respectiv art. 396 alin. 10 teza finală și art. 480 alin. 4 teza finală din C. proc. pen. (a se vedea și propunerea de la pct. 1 a prezentului document) – Propunem revenirea de urgență în cadrul limitelor generale de pedeapsă / măsuri educative, actualmente încălcate prin dispozițiile acestor articole (situație cu totul inadmisibilă sub aspect obiectiv, științific, mai ales prin prisma prevederii inserate în art. 2 alin. 3 C. pen. – principiu fundamental al domeniului). Dispozițiile invocate conduc la instituirea nelegală a unor limite maxime speciale ale pedepsei amenzii pentru persoana juridică (pentru două infracțiuni: *nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive*, respectiv *infectarea apei*) care sunt superioare maximului general al acestei categorii de pedeapsă, respectiv la coborârea sub minimul general al măsurilor educative privative de libertate (în situațiile în care devin incidente cauzele de atenuare constând în *procedura recunoașterii învinuirii*, respectiv *încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției*).

*

Desigur, acestea sunt doar parte dintre propunerile care pot fi formulate în legătură cu acele aspecte ale actualei legislații penale care (în opinia autorilor) sunt perfectibile. Lor li se pot adăuga și alte observații de îmbunătățire a dispozițiilor din Partea generală a Codului penal, precum și numeroase propuneri *de lege ferenda* referitoare la prevederi cuprinse (la data elaborării prezentului material) în Partea specială a Codului penal, în Codul de procedură penală și în legi penale complinitoare / legi penale speciale / legi extrapenale care cuprind și dispoziții penale.

Spre exemplu, putem (re)indica⁴ drept imperativă necesitatea de a se clarifica exacta (și corecta) natură juridică a unor dispoziții de incriminare

⁴ Pentru amănunte referitoare la problematica în cauză, a se vedea și: M. Dunea, „*Unele probleme privind semnificația normativă a expresiei pedeapsă prevăzută de lege*”, articol publicat în volumul conferinței cu tema: „Intrarea în vigoare a noilor coduri. O primă evaluare” (15 aprilie 2016, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române) - articolul poate fi consultat on-line, în format electronic, la adresa de internet: <http://www.universuljuridic.ro/unele-probleme-privind-semnificatia-normativa-expresiei-pedeapsa-prevazuta-de-lege/>; M. Dunea, „*Radiografia unei doctrine eterogene (și uneori auto-eterogene) în materia naturii juridice și structurii incriminării, de lege lata, a ultrajului și ultrajului judiciar*”, în volumul conferinței „160 de ani de învățământ juridic ieșean” (Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 23-25 octombrie 2015), Editura Hamangiu, București, 2015, p. 239-253; M. Dunea, „*Despre claritate și obscuritate normativă în materia conținutului infracțiunii atunci când se reglementează tendințe atenuante sau agravante ale legiuitorului penal. Reflecții privind determinarea unei anumite naturi juridice a dispoziției legale din art. 308 Cod penal român astfel cum a fost aceasta stabilită prin jurisprudența obligatorie a instanței supreme*”, în *Revista de Științe Juridice* (Editura Universul Juridic, București), vol. 30 (2015), supliment (număr suplimentar) / 2015, p. 127-157 - articolul poate fi consultat on-line, în format electronic, la adresa de internet: <http://www.universuljuridic.ro/despre-claritate-si-obscuritate-normativa-in-materia-continutului-infraciunii-atunci-cand-se-reglementeaza-tendinte-atenuante-sau-agravante-ale-legiuitorului-penal/>; M. Dunea, „*Observații privind raportul dintre opțiunile în determinarea naturii juridice a anumitor norme de incriminare și semnificația expresiei pedeapsă prevăzută de lege*”, în volumul Conferinței Internaționale de drept, studii europene și relații internaționale, ediția a III-a, cu tema „Dreptul între modernizare și tradiție. Implicații asupra organizării juridice, politice, administrative și de ordine publică” (Facultatea de Drept a Universității „Titu Maiorescu” din București, 21-23 aprilie 2015), p. 750-758; Mihai Dunea, „*Approaches on the legal nature of the offense provided by article 200 from the new Romanian Criminal Code: murder or injury of the newborn committed by the mother*”, în *Journal of Public Administration, Finance and Law (JOPAF)*, Nr. special (Special issue) 1 (2014), p. 112-126 – consultare on-line posibilă la adresa de internet: <http://www.jopaf.com/uploads/special-issue-1->

(precum: violența în familie – art. 199 C. pen., uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă – art. 200 C. pen.; furtul în scop de folosință – art. 230 C. pen.; ultrajul – art. 257 C. pen.; ultrajul judiciar – art. 279 C. pen. ș.a.) prin raportare atât la alte norme de incriminare corelative (infracțiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății, infracțiunea de furt etc.), cât și (mai ales) în considerarea unor instituții generale de drept penal (precum: determinarea conceptului de *pedeapsă prevăzută de lege* în sensul art. 187 C. pen.; determinarea sferei infracțiunilor imprescriptibile, precum și determinarea duratei termenelor de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor prescriptibile; existența stării de recidivă și a altor forme ale pluralității de infracțiuni – dar și a unor forme de unitate infracțională; aplicarea legii penale în timp și spațiu; regimul sancționator al infractorilor minori sau al persoanei juridice; ordinea priorităților de valorificare în caz de concurs de cauze de atenuare și/sau agravare a răspunderii penale; posibilitatea beneficiii de incidența unor instituții de individualizare – renunțarea la / amânarea aplicării pedepsei; participația penală; incidența actelor de clemență; determinarea competenței organelor judiciare etc.).

Astfel, unele dispoziții de incriminare (precum cele la care am făcut referire, exemplificativ), ridică problema (controversată ori controversabilă) a precisei lor calificări juridice, putându-se contura mai multe opțiuni posibile. După caz, este vorba despre: forme derivate (prin atenuare sau agravare) a unor incriminări autonome; incriminări de sine-stătătoare, construite normativ prin derivare autonomă de la o bază de reglementare reprezentată de alte norme de incriminare (distincte); cauze speciale de atenuare sau agravare a răspunderii penale! Bineînțeles, opțiunea pentru una dintre aceste naturi juridice posibile ale unor prevederi incriminatoare va determina efecte substanțiale, corespunzătoare, în interacțiunea acelei norme cu alte norme penale speciale, precum și cu instituții generale de tipul celor deja indicate (de unde derivă și importanța deosebită a chestiunii pe care o semnalăm astfel).

2014/APPROACHES_ON_THE_LEGAL_NATURE_OF_THE_OFFENSE_PROVIDED_BY_ARTICLE_200_FROM_THE_NEW_ROMANIAN_CRIMINAL_CODE.pdf ;

M. Dunea, „*Expresii normative speciale ale politicii penale de factură atenuantă sau agravantă ale legiuitorului penal*”, în volumul Conferinței Internaționale „Uniformizarea dreptului: efecte juridice și implicații sociale, politice și administrative” (Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 23-25 octombrie 2014), p. 696-704.

